

Կ Ո Ն Ս Պ Ե Կ Տ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՀՈՊ-Ի ՄԻԱՎՈՐՄԱՆ
„ԲԺՇԿԱ ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ“ ԿԱՄԱՆԴԱՅԻ
ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆՈՒ
ԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

(ԿԱԶՄՎՈՐ Ե ՏԵՂԱԿԱՆ ՀՈՊ-Ի ՄԻԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ
ՇԱՐԲԱՅԻՆ ԿԱԶՄԻ ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐԻՆՍ-
ԿԵԼԻ ԾՐԱԳՐԻՅ
ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ ԲԳԿԲ ՀՈՊ-Ի ՎԱՐԶՈՒԹՅԱՆ)

623.459 + 614.824

ՀԱՅՐԵՆՆԻՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽՍՀՄ-Ի ՅՈՒՐԱ-
ՔԱՆՁՑՈՒՐ ՔԱՂԱՔԱՑՈՒ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՐՏՔՆ Ե:
ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրությամբ 133-րդ հոդվածից

ՄԵՆՔ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄՆ ԵՆՔ ՈՒ ՊԱՇՏՊԱ-
ՆՈՒՄ ԵՆՔ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԸ: ԲԱՅՑ ՄԵՆՔ
ԶԵՆՔ ՎԱԽԵՆՈՒՄ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐԻՑ ՅԵՎ ՊԱՏ-
ՐԱՍՑ ԵՆՔ ՀԱՐՎԱԾՈՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵԼՈՒ ՊԱՏԵՐԱԶ-
ՄԻ ՀՐԶԻԳՆԵՐԻ ՀԱՐՎԱԾԻՆ:

ՍՏԱԼԻՆ

ՈՒՐԻՇԻ ՎՈԶ ՄԻ ԹԻՋ ՀՈՂԸ ԶԵՆՔ ՈՒԶՈՒՄ: ԲԱՅՑ
ՄԵՐ ՀՈՂՆ ԵՎ, ՄԵՐ ՀՈՂԻՑ ՎՈԶ ՄԻ ՎԵՐՇՈՎ ՎՈԶ
ՎՈՔԻ ԶԵՆՔ ՏԱ:

ՍՏԱԼԻՆ

Պատվեր № 35. Գնադիր № 2279

ԿԻՐ. 1000

ՀԿ(Բ)Կ ԿԿ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅԱՆ ՀԵՐԶՐԵՍԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-Ի
ՏՊԱՐԱՆ, ՅԵՐԵՎԱՆ

ԴՅՅԻՆ ՀԱՐԶԱՎՈՒՄԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ
ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՊՐՈՖԻԼԱԿՏԻԿ
ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

1. ՎԵՐՔԵՐ

ա) Վերքեր կոչվում են այն վնասվածքները, վո-
րանց ժամանակ մարմնի արտաքին շերտերի վնասու-
թյունը խախտվում է (մաշկի արտաքին ճնշումից ա-
ռաջացած):

բ) Վերքերը լինում են.—

Կտրված — դանակով, ապակիով, սրով:

Ծակված — բիզով, սվինով, սրով և այլն:

Ջարդվածք — փայտով, քարով:

Հրափողային — զնդակից, հրետանու արկից,
սուսերի բեկորներից:

Վերքերը տարբերվում են միմյանցից.—

Միջանցուկ — յերբ զնդակը կամ բեկորն անցել
ու դուրս է յեկել վերքից և կա յեղ ու մուտքի անցք:

Կույր վերք — յերբ դանակը կամ բեկորն մնում
է ներսը և յերևում է միայն մուտքի անցքը:

2. Առաջին ոչնություն վերավորման դեպքում.—

ա) Արյունահոսություն դադարեցում:

բ) Վերքի ապահովումը վարակումից:

ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅԱՆ ԴԱԴԱՐԵՅՈՒՄ

Արյունահոսությունները լինում են — յերակային, զարկերակային և մազանոթային:

Զարկերակային, յերբ արյունը շարժանի նման է խփում, ցնցումներով և ունի բաց կարմիր դույն:

Յերակային արյունը հոսում է անընդհատ, հանդիստ, վռակի նման. արյան դույնը մուգ կարմիր է:

Մազանոթային արյունը հոսում է կաթիլ-կաթիլ, վոյջ վերքի մակերեսով:

Զարկերակային արյունահոսության դադարեցումը

ա) Սեղմելով արյան հոսող յերակը մատերով:

բ) Ժգուտով կապելով:

դ) Սեղմիչ վիրակապ դնելով:

Զարկերակի սեղմումը կատարվում է վոյջ անմիջապես վերքի վրա, այլ վերքից վերև. յերբ սեղմում ենք մատով, զարկերակը հենվում է հանդիպած վոսկորին: Դա հնարավոր է այն դեպքում, յեթե զարկերակն անցնում է վոսկորի մոտով:

Ժգուտով կապել. — Յեթե արյունահոսություն սեղեղ է և չի դադարում մատով սղմելուց, այդպիսի դեպքում պետք է դիմել ժգուտի ողնությանը: Ժգուտը կարելի յե ողտաղործել միայն մարդու վերջավորություններին՝ արյունահոսության դեպքում, սակայն ժգուտը կապած կարելի յե թողնել վոյջ ավելի 2—3 րոպե:

Յերակային արյունահոսության դադարեցում

Արյուն հոսող մարմնամասին տալ բարձր դիրք, և կապել սեղմիչ վիրակապով:

Մազանոթային արյունահոսությունը դադարեց-

վում է յինքն ըստ յնքյան, կամ վիրակապով:

ՎԵՐՔԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ ԹՈՒՆԱՎՈՐՈՒՄԻՅ

ա) Խուսափել վերքը ձեռքով շոշափելուց:

բ) Վերքը ծածկել ստերիլիզացիայի յենթարկված բամբակով կամ մաշկայով:

Անհատական վիրակապման ծրար. — Բազկացած է բամբակա-մաշկային բարձիկներից, վաթաթանից և քորոցից: Անհատական ծրարը վաթաթված է հաստ թղթի մեջ, տեղավորված է յեղերքը կտրված պարկի մեջ, և ծայրը ծալված է. վրայից դալիս է յերկրորդ պարկը, վորը պատրաստված է կտորից:

Այդ ծրարն ամրոջնապես ստերիլիզացիայի յենթարկված և միկրոբներ չի ընդունում:

Անհատական ծրարի ողտաղործման ձևը (ցույց տալ պրակտիկ ձևով):

Առաջին ողնություն ցույց տալ դլիսի վրա վերք ունենալու դեպքում:

Վերքի շուրջը խուզել մաղերը, լվանալ յողի լուծույթով: Ուղեղը թափած յինելու դեպքում չի կարելի ներս խոթել. պետք է վիրակապել դուրսը:

Յույց տալ առաջին ողնություն, ստամոքսի և վորովայնի վնասման դեպքում:

Ստամոքսի և վորովայնի վնասման դեպքում, առաջին ողնություն ցույց տալուց հետո, տուժածին պետք է տեղափոխել բժշկի մոտ:

Յեթե վնասվել են աղիքները կամ ճառագանք, չպետք է դրանք ներս խոթել:

Առաջին ողնություն ցույց տալ ջարդվածքի, դուրս բնկածի, կտրվածի կամ այրվածքի դեպքում:

ա) Զարդվածք. — Փափուկ մասի վնասումը, վորի դեպքում մաշկը չի վնասվում: Զարդվածքն ա-

առջանում ե ընկնելուց և բուժ առարկայով հարվածելուց: Զարդվածքի նշաններն են — ուռուցք, ցավ, մաշկի կապտացում:

Ոգնութիւն. — Հանդիստ և բարձր դիրք վնասված մասին:

Կրծքի ջարդվածքի դեպքում հանդիստ կիսանստած դրութիւն, սառուց կամ քաթան կրծքի վրա:

Ստամոքսի ջարդվածքի դեպքում. — Լրիվ հանդիստ և սառուց ջարդված մասի վրա:

բ) Դուրս ընկած (վոսկորների) վոսկորների հոդերի վերջավորութիւնների խախտում, հոդերի նորմալ դրութիւնից:

Դուրս ընկածի նշանները. — Ուժեղ ցավ, դուրս ընկած մասի յերկարում կամ կարճացում:

Ոգնութիւն. — Հոդերի վրա սառնութիւն, հանդիստ և շտապ բժշկական ոգնութիւն:

դ) Կոտրվածք. — Վոսկորի ամբողջութեան խախտում: Կոտրվածքը լինում և փակ, յերբ կոտրված վոսկորի վրայի մաշկը մնում ե վողջ, իսկ բաց կոտրվածք, յերբ կոտրված վոսկորի վրայի մաշկը վերքոտ ե:

Կոտրվածքի նշանները. — Ուժեղ ցավ, վոսկորների չխկոց, արցան ներհոսում:

Այրվածքներն առաջանում են ուժեղ ջերմութեան առաջացման դեպքում կրակից, գոլորչուց, տաք ջրից, շիկացած մետաղից, հրդեհ առաջացնող ուժերից:

Այրվածքները բաժանվում են յերեք շրջանի. —

Առաջին շրջան. — Կարմրում ե, ուռուցք ե առաջանում և ցավ ե զգում:

Ոգնութիւն. — Այրված տեղը քոտւմ են յուղ,

կամ վաղելին, կամ սողա ցանել, կամ լվանալ 10 տոկոսային սողայի ըուծույթով: Դնել չոր փաթաթան:

Յերկրորդ շրջան. — Այրված տեղում առաջանում են բշտիկներ:

Ոգնութիւն. — Բշտիկները չափաւել և չքանդել. այրված տեղը քսել 5 տոկոսային սպիրտով, կամ ցանել սողա: Յուց տալ բժշկին:

Յերրորդ շրջան. — Մաշկի խառք քայքայում:

Ոգնութիւն. — Նույնը, ինչ վոր յերկրորդ շրջանում:

Ուժեղ թթվութից այրվածի դեպքում. — Այրված տեղը լվանալ 2 տոկոսային սողայի ըուծույթով:

Ծծմբաթթվութից այրվելու դեպքում մաշկը լվանալ յուղով: Կծու հիմքերից այրվելու դեպքում մաշկը լվանալ սառը ջրով: Վոչ հանդած կրից այրվելու դեպքում՝ մաշկը լվանալ յուղով:

Ոգնութիւն հազուադէպ բռնկման ժամանակ: Տուժվածի վրա զցել շինել, վերմակ, դորդ և ուժեղ սեղմել հազուադէպ, մինչև կրակը մարի, և հետո ցուց տալ բոլոր ոգնութիւնները:

Թունավոր նյութով տուժվածին առաջին ոգնութիւն ցուց տալը:

Ընդհանուր որենք. — Վորքան հնարավոր ե, թունավորվածին արագ կերպով դուրս բերել թունավոր վայրից: Յեթե տուժվածը չի հազել հակազաղ, հազցնել: Ստուգել հակազաղը և վնասվածքի դեպքում փոխել այն:

Տուժվածին աղատել ծանրութիւններից, արձակել բոլոր կապերը:

Ոգնութիւն թունավոր նյութերի դեմ (քլոր, ֆոսգեն) Թն-ից տուժվածին տեղափոխել թիկունքը

(չապային ապաստարան, բուժ. սան. պոնեկտ) պատ-
դարակով կամ կառքով:

Վնասվածին լավ փաթաթել, վորովհետև նրա
մարմինն սկսում է սառչել. տալ մաքուր թթվածին
թթվածնային բալլոնով, կամ թթվածնային բար-
ձով:

Թթվածին տալ մի քանի լուպեյի ընթացքում:
5—7 լուպեյի ընդմիջումից հետո կարելի չե նորից տալ:
ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՏԱՍՎԱԲԵՐ ՅԵՎ ՓՈՇՏԱՅՆՈՂ
ԹՈՒՆԱՎՈՐ ՆՅՈՒԹԵՐԻՅ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻՆ

Արագ կերպով հեռացնել թունավոր վայրից. վե-
նասվածը կարիք չի զգում պատգարակի, կամ փոխա-
դրական միջոցի, վորովհետև գնում:

Պետք է լվանալ աչքերը, վորդոզել քիթն ու կո-
կորդը սոդայի լուծույթով (ուտելու) մեկ բաժակ ջրի
մեջ մեկ թեյի գդալ սոդա:

Ոգնություն թունավոր նյութերից թունավորվելու
դեպքում (կապտաթթվուտի և անխաթթու դազի ժա-
մանակ). տուժածին արագ հանել մաքուր ող, թու-
լության կամ դիտակցությունը կորցնելու դեպքում
տալ թթվածին շնչելու: Քիթ տակ բռնել անուշադրի
վողի (նաչաղիրնի սպիրտ), տալ արհեստական շնչա-
ուլթյուն:

Ոգնություն մաշկա-պարարային թունավոր նյու-
թից վնասվելու դեպքում. իսրիտ:

Իսրիտը՝ կաթելու դեպքում, մաշկից վերացնել
հակաիսրիտային ծրարի միջոցով:

Հակաիսրիտային ծրարը բաղկացած է թիթեղյա
տուփից, մատլայից և բամբակի բարձիկներից, վորոնք
միմյանց հետ կապված են թելով: Բարձերը ծծված են
հեղուկով: Իսրիտը մաշկից հեռացնելու համար տու-

փի միջից հանում են վերին բարձիկը, կտրում մյուս
բարձիկներից, կտրած բարձիկից քամում են հեղուկը
և բարձիկը դնում իսրիտի կաթիլի վրա, վորպեսզի
կաթիլը ծծվի. այդ պետք է անել շատ զգուշ, վորպես-
զի իսրիտի կաթիլը մաշկի վրա չտարածվի:

Հանելով իսրիտի կաթիլը, բարձիկը կամ պետք է
թաղել, կամ վառել. տուփից հանել յերկրորդ բարձի-
կը և քամելով նրանից ևս հեղուկը թունավորված
մաշկի վրա, նրանով լավ լվանալ և սրբել մաշկի այն
մասերը, վորոնց վրա կար իսրիտ:

Իսրիտից վնասված աչքերը լվանալ 2 տոկոսային
սոդայի լուծույթով կամ մաքուր ջրով:

ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՊՍՅՈՒՍԱԿ ՅԵՎ ՆՐԱՆԻՅ

ՈԳՏՎԵԼՈՒ ԶԵՎԸ

Սանիտարն ունի պաշտոնակ, վորը կամ մեջքին է
ամրացնում, կամ ուսից դեպի աջ կողքը:

Պաշտոնակում կա.

Անդլիական քորոց — 30 հատ.

Յետանկյունի փաթաթան — 5 հատ.

Կարի ասեղներ — 3 հատ.

Կանեփի թել — 10 դր.:

Ժզուտ — 1 հատ.

Սապոն — 1 կտոր:

Սապոնի աման — 1 հատ.

Դանակ — 1 հատ:

Մկրատ ուղիղ — 1 հատ.

Սրբիչ — 1 հատ:

Խոզանակ ձեռքերի — 1 հատ:

Անհատական ծրար — 1 հատ:

Շին — 1 հատ:

Լողակայաններն ու բժշկական ոգնության շար-

ժական միջոցները հետեւյալներն են.—

Վերականգման կայան — II. II.

Լողակայան — O. II.

ԲԺՇԿԱՆՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ԿՈՄԱՆԴԱՆԵՐ

Սանիտարական փոխադրական միջոցներ :

Շարժական միջոցները, բժշկա-սանիտարական թաղամասի պետի կարգադրութեամբ, ըստ անհրաժեշտութեան ուղարկվում են վնասված ոջախը :

Վերականգման կայանը կատարում է բժշկա-պրոֆիլակտիկ աշխատանք :

Լողակայանները տուժածին յենթարկում են սան. մշակման վնասված վայրում, ոգտապորժելով շարժական դուշերը կամ բաղանիքները, վորոնք զբտնրվում են բնակվարձկոտայներում, կամ հիմնարկութուններում :

Լողակայանների հետ լինում են շարժական դեզպպացիոն կտներաներ, վորոնք նույնպես ուղեւորվում են թունավորված ոջախները : Շարժական դեզկամբանների բացակայութեան դեպքում չորերը դեզպպացիայի յեն յենթարկում բժշկա-սանիտարական ծառայութեան ստացիոնար կամերաներում :

Բժշկա — սանիտարական թաղամասերից բժսան. կոմանդաներն ուղարկվում են թունավորված ոջախը, Կարմիր Ոսչի դրութինաներն ուժեղացնելու համար :

ԲԺՇԿԱՆՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ԿՈՄԱՆԴԱՆՅԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Վնասվածին տեղում ցույց տալ բժշկական ողնութուն, թունավորված վայրից փոխադրել լողակայանի և վերականգման կայանի վայրը :

ԲՈՒԺ-ՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ՇԱՐժԱԿԱՆ ԿԱՅԱՆՆԵՐ (ՇՈՄ)

Բուժ. ողն. շարժ. կայանները կազմակերպվում են առբաժին բուժ. հիմնարկներում :

Նրանք բաղկացած են հետեւյալ շենքերից. — սրբահ, ընդունարան, հանդերձարան, դուշեր և հագնելվելու սենյակ, վերականգման բաժիններ և հիվանդաների սենյակ :

Բուժ. ողնութեան շարժական կայանները պետք է կահավորել հերմետիկ շենքերում (բժշկապատասխան), և վոչ-հերմետիկ շենքերում, աշխատելով պատուհանների և դռների ճեղքերը պինդ փակել :

Բուժ. ող. շարժ. կայանը գլխավորում է բժիշկը, վորը նշանակվում է այն բժշկական հիմնարկից, վորտեղ գտնվում է տվյալ կայանը :

Բուժ. ողն. շարժ. կայանից հիվանդներին փոխադրում են ստացիոնարը «ավարտ» աղանդանից հետս :

ՍՏԱՑԻՈՆԱՐ ԼՈՂԱԿԱՅԱՆՆԵՐ (ՇՈԽ)

Ստացիոնար լողակայանները կատարում են մասսայական սան-մշակում այն անձնավորութունների, վորոնք գտնվել են ԿԹՆ-ի գործողութեան տակ :

Ստացիոնար լողակայանը կազմակերպվում է բաղանիքում :

Ստացիոնար լողակայանների ապահովման գործը ղրվում է կոմունալ տնտեսութունների վրա : Ամեն մի տուժածի համար նախատեսված է 20—30 լիտր ջուր :

ՍՏԱՑԻՈՆԱՐՆԵՐ

Ստացիոնարները կազմակերպվում են հիվանդանոցներում, սանատորիաներում և կլինիկաներում : Ստացիոնարները սպասարկում են այն հիվանդներին, վորոնք կարիք ունեն յերկարատե բուժման :

Ստացիոնար դալիս են բուժ. ոգն. ստացիոնար կայաններից թե՛ վերափորվածները, և թե՛ կայուն թն-ով թունափորվածները: Վերջինները դալիս են բուժ. ոգն. չարժ. կայաններից և լողակայաններից, սանձակումից հետո:

ԱՌԱՋԻՆ ՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄՆ ՈՒ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՓՈՆԱԴՐՈՒՄԸ

Վնասված վայրում, մինչև սան. կոմանդանտի դալը, առաջին ոգնություն ցույց են տալիս սան. կոմանդանտները, սան. ղրոժիկանները և սանպոստերը՝ վերափորման ժամանակ:

Վնասվածին դուրս բերել թունափոր վայրից և փոխադրել վիրակապման կայանը:

Ծանր վնասվածներին փոխադրում են պատարափով, թեթև վիրավորվածներին՝ վոսքով:

Ցերկարատե բժշկություն պահանջող հիվանդները փոխադրվում են տրանսպորտի միջոցով մինչև ստացիոնարները:

Կայուն թունափոր նյութով թունափորվածները, վորոնք կարիք չեն զվում բուժօգնության, պռաջին ոգնություն ցույց տալուց հետո վոսքով ուղարկվում են մոտակա լողակայանը:

Կթն-ով թունափորվածները, վորոնք կարիք են զվում բուժօգնության, ուղարկվում են մոտակա բուժ. սան. չարժ. կայանները և ստացիոնարները:

Աթն-ով թեթև թունափորվածներին առաջին ոգնություն են ցույց տալիս և փոխադրում են թունափոր վայրից: Մեղպոստ սանպոստ (սանպոլիցիա) վերադառնալուց հետո, բուժ. ոգն. չարժական միջոցների վողջ աշխատանքը վարակման ոջախում իր վրա յե վերցնում ПОМ-ի պետը:

Մեղ. սան. կոմանդանտ ուղարկվում և թունափորված վայրը, վնասվածներին աշխտեղից հանելու և տեղում ոգնություն ցույց տալու:

Կթն-ից սուժածները սան. մչակման են յեն-թարկվում չարժական լողակայաններում:

Ծանր վնասվածներին անհետաձգելի ոգնություն ցույց տալուց հետո, նրանց ուղարկում են ստացիոնար բուժ. սան. կայանները:

Վերափորները, ալրվածներն ու Աթն-ով թունափորվածները բուժ. ոգնություն ստանում են չարժական վիրակապման կայաններում:

Այն դեպքերում, յերբ վնասվածին ստացիոնար հիմնարկները փոխադրելու համար փոխադրական միջոց չի լինում, ПОМ-ի պետը հայտնում և բուժ. սան. թաղամասի պետին և խնդրում և ոժանդակություն:

Աշխատանքները վերջացնելուց հետո, վողջ անձնական կազմը և սպասարկող պերսոնալը, վորոնք աշխատել են Կթն վարակված վայրերում, կամ սպասարկել են Կթն-ով թունափորվածին, վողջ վարակված վայրում գույքերը հականեխման հանձնելուց հետո, իրենք ել դնում են լողակայանները՝ սանձակման համար:

ԹՆ-Ի ՀԵՏ ԱՌՆՁՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՍՆՆԴԱ-ՄԹԵՐՔԻ ՅԵՎ ՋՐԻ ՎԵՐԱՔԵՐՑԱԼ ՊՐՈՖԻԼԱԿՏԻԿ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Սննդամթերքները թունափորվում են միայն կաթիլ-հեղուկային թն-ով: Ծխանման, մատախուղանման և գոլորչիանման թունափոր նյութերից մթերքները չեն թունափորվում:

Համենայն դեպս, ալղպիսի դեպքերում ել պետք և ախտահանել ողափոխությամբ:

Ի պրիտով, լուրիտով և կապտաթիվաւորով թու-
նաւորված միեւրոնները վոչնչացվում են:

ԲԺՇԿԱ-ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ԿՈՄԱՆԴԱՆԵՐԻ ՀԱՏՈՒԿ

ԳՈՒՅՔԱՎՈՐՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Անհատական ծրար. — Բաղկացած է բինտից և
յերկու բարձից. բարձերը բաղկացած են մառաշի մի
քանի շերտից, վորոնց արանքում դրված է բամբակ,
մեկ բարձը կպցրած է բինտի ծայրում, իսկ մյուսը
հաղցված է բինտի վրա: Բինտը և բամբակը ծծված
են զեղով, վորը միկրոբներ վոչնչացնելու հատկու-
թյուն ունի: Բինտը և բամբակը փաթաթված են յու-
ղաթղթի մեջ (պերգամենտ): Վերջում այդ բոլորը
դրվում է ուստինով ծածկված պարկի մեջ, վորի
ծայրերը կպցվում են և վերջապես զետեղվում է կա-
լինկորի պարկի մեջ, վորը փակվում է իր յեղերքից
անցկացրած թելով:

Ռետինով պատված պարկի մեջ դրվում է մի անդ-
լիական քորոց, վորն ողտադործում են բինտի ծայրն
ամրացնելու համար:

Անհատական ծրարից ոգտվելու ձևը

Ծրարը բանալու համար պետք է հանել թելը,
կալինկորի տուպրակը, հանել յերկրորդ պարկը և
անդլիական քորոցը, բանալ թուղթը, վորի մեջ փա-
թաթված են բինտն ու բարձիկները: Փաթաթելու
ժամանակ, բարձիկի աչն մասին, վորը դրվում է
վերքի վրա, չպետք է ձեռք տալ, այլ պետք է
բռնել աչն կողմով, վոր նշանակված է կարմիր թե-
լով: Մեկ ձեռքով պետք է բռնել բինտի ծայրը, իսկ
մյուսով բռնել մյուս բարձիկը և դնել վերքի վրա,

իսկ մյուս բարձը, յեթե վերքն անցք ունի, դնել յերկ-
րորդ վերքի վրա, սեղմել յերկու բարձիկները վեր-
քին, մի քանի անգամ փաթաթել բինտով և բինտի
ծայրն ամրացնել քորոցով:

ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՊԱՏԿԱՐԱԿՆԵՐ

Սան. պատգարակները բաղկացած են յերկու
հաստ ձողերից, կանթերով, բրեդնտի սավանից,
վորն ամրացրած է ձողերին և չորս յերկաթե վոտ-
քերից, վորոնք ամրացված են ձողերին: Ձողերը միա-
ցած են յերկու ոստպրկայով (նեցուկ), ամեն մի
ոստպրկան բաղկացած է յերկու միացնող կոճակից,
վորի շնորհիվ հնարավոր է պատգարակը ծալել: Ամ-
բողջ պատգարակը կշռում է 10.5 կգ.: Յեր-
կարությունը 221.5 սանտ., լայնությունը 57 սանտ.
մետր, բարձրությունը 15 սանտ. մետր:

Պատգարակը բաց անելու համար յերկու սանի-
տար բռնում են պատգարակի յերկու ծայրից, բաց
են անում միանգամից, վորպեսզի հնարանները չը-
բացվեն, սանիտարները բանալու յեն ձեռքով, կամ
յերբեմն վոտքով:

Պատգարակները պահել ուղղահայաց դրության
մեջ, հնարավորին չափ չոր շնործ, հաճախ ողա-
փոխել, փոշին մաքրել և յերկաթային մասերը յու-
ղել:

ԺԳՈՒՏՆԵՐ ՅԵՎ ՆՐԱՆՅ ԳՈՐԾԱԾՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Վերջավորություններից (ձեռքից, վոտքից) ու-
ժեղ արյունահոսության զեպում, արյունահոսու-
թյունը դադրեցնելու համար դործ է ածվում ժգուտը:

Ժգուտը գոտու ձեռքին, նրա վրա կա մի ողակ:
Ժգուտը յերկու անգամ փաթաթում են վիրավորված
վերջավորության վրա, վերքից բարձր, ծայրն անց

են կացնում ողակի մեջ, պինդ ձգում, մի փոքր փայտիկ անց են կացնում ժգուտի մեջ և պտտում, փոշուրում են ալնքան, մինչև արյունահոսությունը դադարում և. վորպեսզի ձողիկը չպտտվի և ժգուտը չթալանա, ձողիկին հաղցնում են մի ուրիշ ողակ:

Լինում են նաև սևտինե ժգուտներ, խողովակի ձևով 1—1.5 մետր յերկարությամբ:

Յեթե հատուկ ժգուտ չկա, կարելի չե փոխարինել թաշկինակով, պարանով, դոտիով:

Պետք է հիշել, վոր ժգուտը փոշուրված դուրս թյամբ կարելի չե պահել 2—3 ժամից վուշ ավելի:

ՇԻՆԵՐ, ՎՈՐՈՆՔ ՈՐՏԱԳՈՐԾՎՈՒՄ ԵՆ ՎԵՐՋԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԸՆԿՆԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

Վերջավորությունները դուրս ընկնելու դեպքում սպտագործում են շինային վիրակապեր:

Շին կարելի չե պատրաստել (հարմարեցնել) թիթեղից, ֆաներայից, յերկաթե լարից, ստվարաթղթից և այլն: Շինը դործ և անվում նրա համար, վորպեսզի վնասված վերջավորությունը անշարժ մնա փոխադրման ժամանակ: Բաց դուրս ընկածի դեպքում, պետք է սկզբից վերքը փակել, կապել վերքը, հետո զննել շինը և նորից կապել:

ՎԻՐԱՎՈՐՎԱԾՆԵՐԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՈՐՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՅՈՒԹՅ ՏԱԼԸ

Վորոշել վերքի տեղը: Վերքեր կարող են լինել՝ Դանդի,

Դեմքի և վղի,

Կրծքի վանդակի,

Ստամոքսի,

Վերջավորության (ձեռքի և վրաքի):

Վիրավորման պատճառը

Գնդակի վերք.

Ռումբի բեկորներից առաջացած վերք.

Սառը զենքից առաջացած վերք.

Թնից առաջացած վնասվածք.

Վնասվածք՝ Փրկիքական ներդրումից. — այլվածք, ցրտի տարած (ցրտահարություն):

Առաջին ոգնուրյուն վիրավորման դեպքում

(Տես յերես 3—6)

ԱՌԱՋԻՆ ՈՐՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅՐՏԱՀԱՐՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ

Այդ ոգնությունը կայանում է մարմնի սառած մասի դանդաղ և աստիճանաբար տաքացնելու մեջ: Առաջին ոգնություն ցույց տալ ցուրտ կամ հով սենյակում: Տրորել սառը ջրով, կամ ձյունով մարմնի սառած մասը, դրանով սառած մասն աստիճանաբար տաքանում է, փափկում և կարճրում է: Դրանից հետո հիվանդին կարելի չե փոխադրել տաք տեղ, տալ թեյ, կամ կաթ:

Նույն ձևով են վարվում նաև մարդու ամբողջ մարմնի ցրտահարության դեպքում. այսպիսի դեպքում հիվանդին շատ մեծ զգուշությամբ են բարձրացնում, վորովհետև կարող են վստկորները դուրս ընկնել, կամ յերակները պայթել:

ԵԼԵԲՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԻՅ ՏՈՒԺԱԾԻՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՈՐՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Առաջին հերթին տաք ժամին պետք է ազատել և լեքտրական հոսանքից, վորովհետև պետք է կտրել

եւեքորական թելը յերկու կողմից մեկուսացնող դոր-
ծիքով (կացնով, բահով, չոր փայտյա կոթով): Այդպիսի դործիքների բացակայութեան դեպքում,
ձեռքը փաթաթել չորի կտորով կամ հալնել սեւեռնե
ձեռնոցներ, հեռացնել տուժածին եւեքորական թե-
լից, չկաշեւով նրա մարմնին: Տուժածին փոխադրել
մաքուր ող և յեթե ուշքը կորցրել է, կամ չնշառու-
թյունը դադարել, տալ արհեստական չնշառություն:

ԹՆ-ԻՅ ՎՆԱՍՎԱԾԻՆ, ԻՆՉՊԵՍ ՅՈՒՅՅ ՏԱԼ

ԱՌԱՋԻՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԹՆ-ից տուժածին և ծանր վիրավորին հակա-
զազ հազցնելը:

1. Հակազազը հազցնողը նստում է տուժածի հե-
տեւը, յերեսը դեպի նրա ծոծրակը:

2. Դիմակը հանում է պայուսակից և դնում է
տուժածի փորին կամ կրծքին:

3. Տուժածի գլուխը մի քիչ բարձրացնում է և
դնում իր ծնկներին:

4. Դիմակը վերցնում և պատրաստում է հազցնե-
լու ախպես, վոր տուժածի գլուխը մնում է ողնոցի
յերկու ձեռքի միջև:

5. Դիմակը հազցնում է ծնոտից և քաշում է
զլխի վրայով:

6. Գլխարկը հազցնում է և պայուսակը ամրաց-
նում է մարմնին ախպես, վոր հակազազի ծալքավոր
խողովակը ձգված լինի իր ամբողջ յերկարութեամբ:

Դեմքի և զլխի վնասվածքների դեպքում, յերբ
հնարավոր է հակազազից ողավել, վերք կապելու
ժամանակ, պետք է նկատի ունենալ հակազազից ող-

տըվելու հնարավորութեանը, դեռ միայն մի շերտ
բամբակ:

«ՈՂԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊ» ԱԶԴԱՆՇԱՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ԲԺԸ-
ԿԱՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ԿՈՄԱՆԴԱՅԻ ՀԱՎԱՔԸ ՅԵՎ

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԸ

Հավաք, դույլերի ստանալը և նրանց աշխատու-
նակութեան ստուգումը:

«Ո. Տ.» աղանչանի ժամանակ, հրամանատար-
ներն ու մարտիկները ամենակարճ ժամանակամիջո-
ցում համալրվում են նախապես վորոշված տեղը (հա-
վաքակայանը):

Բժշկա-սանիտարական կոմանդայի պետի համա-
նով, ներկայացուցները շարվում են բոս գասակների,
դասակի հրամանատարները ստուգում են բոս ցու-
ցակի և հեռանքի մասին զեկուցում են բժշկա-սա-
նիտարական կոմանդայի պետին:

«Գույքը ստանալ» հրամանի ժամանակ գասակնե-
րը, դասակի հրամանատարի ղեկավարութեամբ ստա-
նում են, ստուգում են և զեկուցում իրենց պետին:

ԲԺՇԿԱ-ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ԶՈՐԱՄԱՍԵՐԻ ԱՄՓՈՓՈՒՄՆ

Հակախարիտային հազուստի և պատգարակի կանքի
ու վստեքի հակառակումն

Ռեաինե կոչիկները և ձեռնոցները, վորոնք թու-
նավորված են հեղուկ խարիտով, դադահանվում են
յեռացրած ջրով, 2.5 ժամվա ընթացքում:

Պատգարակի կոթերը լավ է յեռացնել մեկ ժամ-
վա ընթացքում:

Պատգարակի կոթերը կարելի յե դադահանել նաե

քլորակրի շփոթով, 5—10 րոպե քսելով, հետո 30
րոպե թողնել և լվանալ տաք ջրով:

Պատգարակի մետաղային մասը դադահանում են
հաճախ կրակի բոցով, կամ քլորակրի շփոթով:

ՄԱՐԴԱՆՅ ՅԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԱՍԻ ՍՏՈՒԳՈՒՄ

Թունավորված վայրում աշխատելուց հետո կո-
մանդաները շարվում են, դասակի հրամանատարները
ստուգում են մարդկանց և տնտեսական մասը, դույ-
բի պակասեցման կամ փչացման ժամանակ կազմվում և
ցուցակ և ներկայացվում է Մեդ. սան. կոմանդայի
պետին. նա ել իր կողմից հաստատում է:

Վերջում կոմանդան տանում են սանմշակման,
իսկ դույքը թողնում են ալդետեյ, ղեկավարացիայի յեն-
թարկելու:

14 ИЮН. 1937. 287

1

3742